

Op de voorkant van VHZ 2015-2 prijkte een leerling met oorkappen op. Dat moest eigenlijk een kind in een test-situatie met een hoofdtelefoon voorstellen, maar het triggerde (school)audioloog Erwin Baas. Hij en collega's zien namelijk dat in toenemende mate op scholen gebruik gemaakt wordt van dergelijke kappen die bedoeld zijn om oren te beschermen tegen overmatig lawaai.

Erwin Baas:

“Beperk het gebruik van oorkappen in de klas”

Erwin Baas is als klinisch fysicus-audioloog verbonden aan Kentalis AC Zuid-Oost in Eindhoven. Daarnaast is hij voorzitter van de Siméa werkgroep schoolaudiologie. Naar aanleiding van foto's in de artikelen over het Testinstrumentarium Taalontwikkelingsstoornissen (T-TOS) in het aprilnummer van VHZ 2015 en na gesprekken met collega-audiologen schreef Baas een brief aan de redactie over het gebruik van gehoorbescherming in de klas. Dat is niet om leerlingen te beschermen tegen overmatig lawaai in klaslokalen – waar het gemiddelde geluidniveau ruim onder 90 dB blijft – maar om “net even iets minder last te hebben van geluiden om je heen”. De brief was aanleiding voor een interview.

Jij en je collega's willen een kritische kanttekening plaatsen?

“Het langdurig dragen van geluidsbescherming waar dat niet nodig is kan ertoe leiden dat de gebruiker steeds gevoeliger wordt voor geluidsprikkels, omdat het kind normale geluidsniveaus ontwend raakt. Het kan daardoor in een vicieuze cirkel belanden waardoor gevoeligheid steeds meer toeneemt en kappen steeds meer gedragen worden. Op AC's zien we soms kinderen die overgevoelig zijn voor geluid, die al oorkappen hebben geprobeerd. Dat heeft dan meestal wel even geholpen maar daarna is de overgevoeligheid voor geluid vaak alleen maar groter geworden.”

“We vragen ons af wat het effect is van langdurig gebruik van oorkappen op het kunnen functioneren bij stoorgeluid. Het is natuurlijk van belang dit te leren, ook voor de toekomst. Er zijn studies die hebben gekeken naar

het effect op overgevoeligheid voor geluid bij volwassenen, waarbij gewerkt is met langdurige demping van geluid. Hieruit blijkt dat langdurige demping zorgt voor toenemende gevoeligheid voor hard geluid.”

“We vragen ons ook af of met oorkappen in de gevallen van snelle afleidbaarheid niet alleen maar aan symptoombestrijding wordt gedaan.”

Hoe vaak komt overgevoeligheid voor geluid voor?

“Overgevoeligheid of last van geluid, dus breder dan hyperacusis, komt best vaak voor bij kinderen. Uit recent Engels onderzoek kwamen nogal wisselende cijfers naar voren. Als we kijken naar kinderen met TOS dan noemt men getallen tegen de 30%, echt heel veel. Op zich zie je dat hele jonge kinderen bang zijn voor harde geluiden – een stofzuiger of boor bijvoorbeeld. Dat hoort bij de normale ontwikkeling en daar groeien ze wel overheen. Het is wel lastiger als oudere kinderen in de schoolleeftijd dat nog hebben en daardoor gehinderd worden in hun schoolprestaties.”

En wordt gehoorbescherming dan vaak in de klas ingezet?

“Op basisscholen zie je in veel klassen bakken met oorkappen staan. Dat gebeurt in toenemende mate en komt ook doordat het onderwijs steeds meer geïndividualiseerd is. Kinderen hebben een individueel programma; op het ene moment zelfstandig werken, af en toe uitleg krijgen en in groepjes samenwerken. Er is ook meer stoorgeluid om hen heen wanneer ze zelf aan het werk zijn. Leerlingen

“HET LANGDURIG DRAGEN VAN GELUIDSBESCHERMING WAAR DAT NIET NODIG IS KAN ERTOE LEIDEN DAT DE GEBRUIKER STEEDS GEVOELIGER WORDT VOOR GELUIDSPRIKKELS”

volgen niet meer hetzelfde stramien, dus dan is het wel begrijpelijk dat je probeert scheiding aan te brengen en kinderen wat rust te geven.”

Op de vraag van wie het initiatief voor gebruik van oorkappen komt antwoordt Baas:

“Ik denk dat het gewoon als een soort standaardoplossing wordt gezien op scholen. Een jaar geleden stond er een artikel in *Balans Magazine* over allerlei oorkappen. Het werd gebracht op een manier: dat kun je gewoon zo doen. Zonder enige opmerking erbij dat het wel beperkt moet blijven, dat je het niet teveel inzet.”

“De inzet verschilt wel per school, maar het wordt regelmatig gebruikt als kinderen snel afgeleid zijn. Zet de kappen maar op, dan creëer je makkelijk een rustige omgeving. Op die manier wordt het door docenten ook wel eens gepusht. Het is makkelijker om oorkappen in te zetten dan om rust te creëren in de klas in speciale ‘rusthoeken’ in het lokaal. Terwijl ik denk dat dat eigenlijk een betere oplossing is. Als je rustig wilt werken kun je daar gaan zitten, als je uitleg wilt kom je hier, zodat je op die manier een soort scheiding aanbrengt.”

In de brief geef je aan dat gehoorbescherming niet de oplossing is.

“Een half uur per dag een oorkap dragen is geen probleem. Maar als kinderen het echt structureel gaan dragen, dan verdwijnt op een gegeven moment het effect. We weten ook niet precies wat kinderen er zelf van vinden. Tot nu wordt het niet als probleem gezien en is er helemaal geen onderzoek naar gedaan.”

“Er lijkt misschien een parallel met het plaatsen van schermen om een kind dat snel visueel is afgeleid. Maar die vergelijking gaat niet op. Bij dat kind wordt de visuele afleider vervangen door een ander rustgevend beeld, bij oorkappen wordt het afleidende geluid echter alleen gedempt, maar komt dus nog wel binnen. Je zou oorkappen kunnen vergelijken met een zonnebril. Zou je een kind dat snel visueel is afgeleid een zonnebril opzetten? Zou dat helpen om de afleiding te verminderen? Zou het hinderlijk zijn voor het kind als het zijn zonnebril weer afzet?”

Wat is dan wel een oplossing?

De FENAC-brochure *Kinderen met luisterproblemen* gaat over auditieve verwerkingsproblemen. Daarin staan ook adviezen voor leerkrachten, zoals verminderen van mogelijke afleiding, korte instructies, visuele ondersteuning, voldoende rust en goede akoestiek. Baas voegt daar aan toe: “Werk met een duidelijk auditief klimaat in de klas, een duidelijke structuur. Momenten van zelf werken, momenten van uitleg, afspreken wanneer je met elkaar mag overleggen. Het praten van andere kinderen is veelal afleidend.

Naar mijn idee is met goed klassenmanagement een boel te winnen. En daarnaast stoorgeluid in het lokaal beperken. Is er veel stoorgeluid van buiten of galmt het lokaal? Zorg dan voor akoestische aanpassingen.”

Baas bespreekt het onderwerp eigenlijk nooit met docenten of schoolleiding. Het komt ter sprake als ouders met hun kind op het AC komen met problemen van overgevoeligheid. Het AC kan goed onderzoek doen en Kentalis heeft vragenlijsten in ontwikkeling om de klacht te inventariseren, ook voor docenten. Die kunnen overgevoeligheid signaleren en dan adviseren het kind te laten verwijzen naar een AC. Een behandeling kan zijn desensibiliseren en leren goed om te gaan met normale geluidsniveaus, vergelijkbaar met Tinnitus Retraining Therapie.

ROB DRULLMAN